

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΤΟ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ**

**ΓΡΑΦΕΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ &
ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΜΠΑΚΟΥ**

**ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ
ΚΑΙ ΒΡΩΣΙΜΩΝ ΕΛΑΙΩΝ
ΣΤΟ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ**

Ιανουάριος 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας Περιεχομένων.....	2
Εισαγωγή	3
1. Κατανάλωση.....	3
2. Παραγωγή - Ιστορική αναδρομή	4
3. Παραγωγή - Σήμερα.....	5
4. Συσκευασία	6
5. Εισαγωγές.....	7
6. Διανομή.....	8
7. Τιμές πώλησης.....	8
8. Εξαγωγές	9
9. Συμπεράσματα / Δυνατότητες εισόδου Ελλήνων επιχειρηματιών στην αγορά του Αζερμπαϊτζάν.....	9

Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε από το γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της Πρεσβείας της Ελλάδος στο Μπακού, στο διάστημα Οκτωβρίου 2012 και Ιανουαρίου 2013. Φιλοδοξεί να αποτελέσει μια χρήσιμη εισαγωγή στην κατανόηση της τοπικής αγοράς ελαιόλαδου και βρώσιμων ελαίων, δίνοντας μια συνοπτική, πλην σαφή εικόνα στους ενδιαφερόμενους.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από:

- την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν,
- το Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης της χώρας,
- την κρατική υπηρεσία προώθησης παραγωγικών επενδύσεων AZPROMO,
- την στατιστική υπηρεσία του Food and Agriculture Organization (FAO) των Ηνωμένων Εθνών,
- τοπικά πρακτορεία ειδήσεων (κυρίως APA),
- συλλογή στοιχείων από σημεία λιανικής πώλησης.

Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η συλλογή πληροφοριών είναι ιδιαίτερα επίπονη, αφού δεν υπάρχουν εκτεταμένα και απόλυτα αξιόπιστα στοιχεία και η γλώσσα στην οποία κοινοποιούνται είναι σχεδόν αποκλειστικά η αζερική.

Ελπίζουμε η προσπάθειά μας αυτή να φανεί χρήσιμη και σας καλούμε να συμμετέχετε σε αυτήν, κάνοντας μας γνωστές τις παρατηρήσεις σας και τις προσωπικές σας εμπειρίες στη διεύθυνση ecocom-baku@mfa.gr.

1. Κατανάλωση

Το ελαιόλαδο και οι ελιές δεν περιλαμβάνονταν παραδοσιακά στις διατροφικές συνήθειες του ευρύ πληθυσμού του Αζερμπαϊτζάν.

Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τις καταναλωτικές τάσεις ελαιολάδου και ελαίων σήμερα.

Η αίσθηση είναι ότι η ζήτηση και για τα δύο προϊόντα είναι αυξανόμενη. Υπάρχουν ενδείξεις σχετικά με τη στροφή στις προτιμήσεις των καταναλωτών, έστω μιας μερίδας εξ' αυτών, προς την υγιεινή διατροφή. Παρόλα αυτά στο μεγαλύτερο μέρος τους οι Αζέροι καταναλωτές δεν είναι πλήρως ενημερωμένοι για τη διατροφική αξία του ελαιόλαδου. Έχουν γίνει προσπάθειες ενημέρωσής τους, κυρίως με διαφημίσεις στον Τύπο από την εταιρεία Azersun Holding, όμως προς την κατεύθυνση αυτή υπάρχει περιθώριο για να προκληθεί ενδιαφέρον εκ μέρους του αζερικού καταναλωτικού κοινού.

2. Παραγωγή - Ιστορική αναδρομή

Στο Αζερμπαϊτζάν η καλλιέργεια ελαιοδέντρων θεωρείται ιδανική, κυρίως στην περιοχή της χερσονήσου Αψερόν, όπου βρίσκεται και η πρωτεύουσά του, Μπακού.

Οι πρώτες ελαιοκαλλιέργειες εμφανίζονται μεταξύ **1949-1950**, οπότε και άρχισαν να καλλιεργούνται δύο τύποι ελαιοδέντρων στην περιοχή Zig πολύ κοντά στην πρωτεύουσα. Το **1955** παράχθηκαν συνολικά 7 τόνοι ελαίων.

Το **1970** η κυβέρνηση αποφάσισε να δώσει προτεραιότητα στην καλλιέργεια ελιάς, προχωρώντας σε μαζικές φυτεύσεις ελαιοδέντρων. Εν τω μεταξύ αρκετά ελαιοδένδρα φυτεύτηκαν στις πόλεις του Μπακού και του Sumgait για διακοσμητικούς λόγους.

Το **1990** στην ευρύτερη περιοχή του Μπακού υπήρχαν 1.500 ελαιοφυτευμένα εκτάρια. Στη χώρα, εκτός από τη χερσονήσο Αψερόν, ελαιοδένδρα συναντούσε κανείς και στην περιοχή Barda, στο κέντρο του Αζερμπαϊτζάν, αλλά σε πολύ μικρότερη κλίμακα.

Από το 2006 το Υπουργείο Οικολογίας και Φυσικών Πόρων φύτεψε περισσότερα από 1 εκατομμύριο ελαιοδένδρα σε 18 περιοχές όπως για παράδειγμα Masalli, Khachmaz, Salyan, Siyazan, Yevlakh, Barda, Beylagan, Goychay, Sabirabad.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας το **2011** οι ελαιοκαλλιέργειες επεκτάθηκαν κατά 250 εκτάρια και **σήμερα** υπάρχουν 1868 εκτάρια ελαιοκαλλιεργειών, εκ των οποίων 1556 εκτάρια είναι παραγωγικά. Σύμφωνα με το Κρατικό Πρόγραμμα Οικονομικοκοινωνικής Ανάπτυξης, θα δημιουργηθούν 50 νέα εκτάρια ελαιοκαλλιεργειών μέχρι το τέλος του 2013.

3. Παραγωγή - Σήμερα

A. Ποσότητα

Με δεδομένο ότι η κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν σήμερα προωθεί την επέκταση της καλλιέργειας ελαιοδέντρων, η αύξηση της ετήσιας παραγωγής είναι εμφανής:

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ελαιοκαλλιέργειες (εκτάρια)	1490	1460	1510	1530	1500	1700	1860	1860	1860	1860
Ελιές (σε τόνους)	596	1	1857	984	1115	840	1520	1500	1860	1660
Παρθένο ελαιόλαδο	71	71	105	147	96	114	5	105	343	218

Η παραγωγή αυτή είναι ασύγκριτα χαμηλότερη από την ελληνική.

Το 2011 η παραγωγικότητα στο Αζερμπαϊτζάν ήταν 8.9 τόννοι/εκτάριο. Λόγω της ενδιαφέρουσας αυτής παραγωγικότητας, τρίτες χώρες, κυρίως το Ισραήλ και η Ιορδανία, έχουν δραστηριοποιηθεί στο χώρο. Παρέχουν κυρίως βοήθεια σχετική με την παραγωγική διαδικασία. Σύμφωνα με πληροφορίες από την AZPROMO η Ιορδανία έχει διαθέσει 1.4 εκατομμύρια δολάρια (USD) μέσω προγραμμάτων για την ανάπτυξη της καλλιέργειας ελιάς και της παραγωγής ελαιόλαδου. Μεταξύ άλλων τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν και την ίδρυση διεθνών κοινοπραξιών. Παρόμοια πολιτική φαίνεται να ακολουθεί και το Ισραήλ.

B. Ποιότητα

Το κριτήριο επιλογής ποικιλιών σχετίζεται κυρίως με την προσαρμοστικότητά τους στις καιρικές συνθήκες της περιοχής. Πρόκειται κυρίως για τοπικές ποικιλίες, γλυκές και μαύρες, καθώς και για την Ισπανική ποικιλία Píknales, η οποία είναι αρκετά διαδεδομένη στη χώρα. Συγκεκριμένα:

- Ελιές κατάλληλες για βρώση. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει σχετικά μεγάλες ελιές (≥8-15 γραμ.) ποικιλιών Azeri, Tossiyski, Tolqomski, οι οποίες προορίζονται προς βρώση ως αλατισμένες, μαριναρισμένες ελιές.
- Ελιές κατάλληλες για βρώση & για παραγωγή ελαιόλαδου. Η δεύτερη αυτή κατηγορία - κυρίως μαύρες ελιές - είναι μικρότερες (6γραμ.) και διακρίνονται κυρίως για την ταχύτητα ανάπτυξής τους και τη σχετικά μεγάλη περιεκτικότητά τους σε ελαιόλαδο. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι ποικιλίες: Baku, Píknales, Otur, Qorvala, Tossiyski, Qolqomski (μαύρες, γλυκές).
- Ελιές για παραγωγή ελαιόλαδου. Περιλαμβάνει ακόμα μικρότερες ελιές που η περιεκτικότητά τους φτάνει έως και 70-72%. Για παραγωγή ελαιόλαδου χρησιμοποιούνται και οι μεγάλες μαύρες ελιές που παρουσιάζουν αποκλίσεις στο μέγεθος και δεν μπορούν να συσκευαστούν μαζί με τις υπόλοιπες. Ποικιλίες που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία είναι οι: Della, Madonna, Tbilisi, Radzo, VIR-7, VIR-9 και Qaracala.

Ανάλογα με την περιοχή, οι ελιές καρποφορούν και ωριμάζουν περίπου τέλη Οκτωβρίου έως αρχές Νοεμβρίου. Γνώστες κρίνουν ότι προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην παραγωγή και επεξεργασία πράσινης ελιάς, καθώς και ποικιλιών ανθεκτικών στον παγετό και με υψηλή περιεκτικότητα σε ελαιόλαδο. Σύμφωνα με την ταχύτητα ωρίμανσης των ελιών, αυτές χωρίζονται σε ελιές ταχείας, μεσαίας και βραδείας ανάπτυξης.

Ως προς τους διαφορετικούς τύπους ελαιολάδου, όσον αφορά το εγχώριο ελαιόλαδο, υπάρχει μόνο ένας συνηθισμένος τύπος ο οποίος αποκαλείται «Έξτρα παρθένο ελαιόλαδο», χωρίς όμως η ονομασία του να ανταποκρίνεται στην ποιότητά του.

Βιολογικά προϊόντα δεν συναντώνται συχνά στην αγορά του Αζερμπαϊτζάν, ενώ δεν υπάρχουν εγχώριες ελιές ή ελαιόλαδο βιολογικής καλλιέργειας.

4. Συσκευασία

Από τη δειγματοληπτική μας έρευνα προκύπτει ότι οι μικρότερες συσκευασίες επιτραπέζιων ελιών που συναντάμε στα καταστήματα λιανικής πώλησης είναι των 150 γραμμαρίων και οι μεγαλύτερες των 950 γραμμαρίων. Η ποσότητα που συναντάται συχνότερα συσκευασμένη είναι 300 και 350 γραμμάρια.

Στο Αζερμπαϊτζάν, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία¹ δραστηριοποιούνται κυρίως τρεις μεγάλες εταιρείες παραγωγής και διάθεσης ελαιολάδου. Οι εταιρείες αυτές είναι οι εξής:

- 3MS Ltd (κοινοπραξία Αζερμπαϊτζάν-Τουρκίας): Παραγωγή ελαιολάδου και αλατισμένων ελιών,
- Zeytun JSC: Επεξεργασία ελιάς,
- Azersun Holding MMC: ελιές, ελαιόλαδο.

Και οι τρεις αυτές εταιρείες δραστηριοποιούνται κυρίως στην περιοχή της χερσονήσου Αψερόν. Από τις τρεις προαναφερθείσες εταιρείες, η εταιρεία «3 MS» μέχρι το 2007 κατείχε περίπου το 60-70% της εγχώριας παραγωγής ελαιολάδου.

Στη συνέχεια η Azersun Holding αύξησε το δικό της μερίδιο αγοράς και το εργοστάσιό της "Oil and Food Industry Plant" είναι το κύριο σημείο επεξεργασίας ελιάς και παραγωγής ελαιολάδου στο Αζερμπαϊτζάν. Τα προϊόντα της κυκλοφορούν κυρίως με τις ετικέτες "Final" και "Zeytun Baglari".

¹ "Brief overview of Olive Growing in the Republic of Azerbaijan, www.economy.gov.az/HTML/pdf1/Olive_eng, Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης Αζερμπαϊτζάν

5. Εισαγωγές

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας του Αζερμπαϊτζάν:

Έτη	Εισαγωγές Ελαιόλαδου	
	Ποσότητα (σε τόνους)	Αξία (σε χιλ. \$ ΗΠΑ)
2002	46,2	77,1
2003	86,8	146,3
2004	145,6	215,7
2005	183,3	258,6
2006	254,0	430,5
2007	211,8	285,0
2008	123,0	202,3
2009	224,3	352,9
2010	487,6	688,0
2011	513,0	708,3
2012	570,8	743,5

Έτη	Εισαγωγές ελιών	Συσκευασμένων
	Ποσότητα (σε τόνους)	Αξία (σε χιλ. USD)
2002	12,7	15,6
2003	37,9	45,8
2004	27,5	33,2
2005	43,1	84,4
2006	152,4	124,1
2007	Δεν υπάρχουν αξιόπιστα διαθέσιμα στοιχεία	
2008		
2009		
2010		
2011		
2012		

Στην πορεία εισαγωγής ελαιολάδου και ελιών στο Αζερμπαϊτζάν παρατηρείται ανοδική τάση. Από το 2002 έως το 2012 εμφανίζεται αύξηση της ποσότητας εισαγομένου ελαιολάδου πάνω από 1200%!

Η εθνικότητα των εξαγωγέων ελαιών και προϊόντων ελιάς προς το Αζερμπαϊτζάν είναι τουρκική, ισπανική, ιταλική και ιορδανική. Οι παραπάνω, είτε εμπορεύονται ίδια παραγωγή προερχόμενη από τη χώρα προέλευσης, είτε ευρύ φάσμα προϊόντων τουρκικής προέλευσης (κυρίως οι εντόπιοι που δεν ανήκουν σε διεθνές δίκτυο).

Από δειγματοληπτική έρευνα σε καταστήματα λιανικής στην πρωτεύουσα Μπακού, διαπιστώσαμε ότι η προέλευση των προϊόντων που κυκλοφορούν είναι στην συντριπτική πλειοψηφία ισπανική, κατά δεύτερο λόγο τουρκική και ακολουθεί η ιταλική. Ο αριθμός των προϊόντων προερχόμενων από την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα περιορισμένος.

Οι εισαγωγές προϊόντων ελιάς δεν είναι σταθερές σε ποσότητα και αξία σε σχέση με τις χώρες προέλευσης. Την ίδια στιγμή από τη δειγματοληπτική έρευνα προέκυψε ότι τα προϊόντα είναι ιδιαίτερα πολυάριθμα. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για μια **αγορά σε περίοδο διαμόρφωσης**, που περικλείει **ευκαιριακές μεμονωμένες εισαγωγές** ποσοτήτων από διαφορετικούς προμηθευτές, παράλληλα με τις συστηματικές εισαγωγές (συγκεκριμένα προϊόντα από συγκεκριμένους εισαγωγείς σε βάθος χρόνου).

6. Διανομή

Στα καταστήματα λιανικής πώλησης γύρω από την πρωτεύουσα μπορεί κανείς εύκολα να βρει ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές. Γεγονός είναι ότι παρατηρούμε πληθώρα διαφορετικών συσκευασιών και γεύσης ελιών, ο καταναλωτής δηλαδή είναι εκτεθειμένος σε πολυάριθμα προϊόντα.

Την ίδια στιγμή, επιτραπέζιες ελιές δεν είναι πάντα αυτονόητο ότι μπορούν να βρεθούν και σε περιοχές εκτός της χερσονήσου Αψερών της πρωτεύουσας.

7. Τιμές πώλησης

Τα στοιχεία που ακολουθούν προέρχονται από επίσημες πηγές.

Έτη	τιμή λίτρου σε AZN
2006	4.79
2007	5.37
2008	6.46
2009	6.63
2010	6.81
2011	7.01
2012 (10 μήνες)	6.84

Ωστόσο οι τιμές στα καταστήματα λιανικής που επισκεφθήκαμε κυμαίνονται ως εξής:

- ελαιόλαδο: από 4,7 ως 12,2 AZN/ λίτρο, σε συσκευασία ενός λίτρου.
- αγνό παρθένο ελαιόλαδο: από 4,7 ως 12,5 AZN/ λίτρο, σε συσκευασία ενός λίτρου (λαμβάνοντας υπ'όψη ότι το τοπικό «αγνό παρθένο ελαιόλαδο» δεν πληροί πάντα τις προϋποθέσεις για την ονομασία αυτή) .

Οι τιμές των επιτραπέζιων συσκευασμένων ελιών στην αγορά του Μπακού κυμαίνονται ως εξής

- μαύρες, ολόκληρες σε συσκευασίες των 350 γραμμαρίων από 1,2 ως 1,7 AZN,
- πράσινες, ολόκληρες σε συσκευασίες των 300 γραμμαρίων από 1,1 ως 1,8 AZN.

Όπως παρατηρούμε οι τιμές κυμαίνονται σε ιδιαίτερα μεγάλο εύρος. Αυτό οφείλεται βεβαίως στη διαφορά ποιότητας των προϊόντων, αλλά και στο κοινό στο οποίο το κατάστημα απευθύνεται και είναι γεγονός για πολυάριθμα προϊόντα στο Αζερμπαϊτζάν. Κάποιες φορές ο καθορισμός των τιμών αγγίζει τα όρια της ηθικής ή νόμιμης πρακτικής και συχνά οφείλεται και αντικατοπτρίζει τις μεγάλες κοινωνικές και οικονομικές διαφορές μεταξύ διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού.

8. Εξαγωγές

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας του Αζερμπαϊτζάν:

Έτη	Εξαγωγές	
	Ποσότητα (σε τόνους)	Αξία (σε χιλ. \$ ΗΠΑ)
2006	74.2	68.4
2007	129.2	126.8
2008	2.9	11.7
2009	99.4	112.4
2010	14.5	81.9
2011	9.1	45.2
2012	9.7	43.8

9. Συμπεράσματα / Δυνατότητες εισόδου Ελλήνων επιχειρηματιών στην αγορά του Αζερμπαϊτζάν

Η παραγωγή προϊόντων ελιάς στο Αζερμπαϊτζάν παρουσιάζει τα εξής **πλεονεκτήματα** για τους Έλληνες επιχειρηματίες:

- η σύσταση εταιρείας είναι σχετικά απλή και ανέξοδη, ιδιαίτερα σε σχέση με άλλες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και
- προσφέρει δυνατότητα εισόδου και σε άλλες αγορές, κοντινές του Αζερμπαϊτζάν.

Υπάρχουν αρκετά **προβλήματα** στην **προσέγγιση** της αγοράς του ίδιου του Αζερμπαϊτζάν, λόγω:

- της δραστηριοποίησης των τοπικών ενδιαφερομένων (παραγωγών, εισαγωγέων και εμπόρων) και της άμεσης διαθεσιμότητας σημαντικών κεφαλαίων προς επένδυση στη χώρα,
- της γλώσσας συναλλαγών που είναι κυρίως η αζερική,
- του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, καθώς η αγορά γης από αλλοδαπούς δεν επιτρέπεται. Συνεπώς, η καλλιέργεια καθίσταται εφικτή μέσω μικτών επιχειρήσεων με επιτόπιους εταίρους στο Αζερμπαϊτζάν.
- προβλημάτων που αφορούν τις τελωνειακές διαδικασίες, οι οποίες είναι αδιαφανείς.

Σχετικά με τις **ανάγκες** της τοπικής αγοράς, αυτές εστιάζονται σε:

- **εξειδικευμένο προσωπικό, τεχνολογία και τεχνογνωσία στην αγροτική παραγωγή, επεξεργασία, επικοινωνία, διανομή και διοίκηση,**
- **εκσυγχρονισμό και αντικατάσταση μηχανημάτων παλαιάς τεχνολογίας με νέα για την επεξεργασία και τη συσκευασία,**
- **δημιουργία νέων σειρών επεξεργασίας και συσκευασίας,**
- **εισαγωγή δενδρυλλίων ελιάς.**